

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO NUTARIMO „DĖL TIESIOGINIO VALDYMO
KALVARIJOS SAVIVALDYBĖS TERITORIJOJE ĮVEDIMO“
PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Konstitucijos 120 straipsnyje nustatyta, kad savivaldybės pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 1998 m. vasario 18 d. nutarime konstatavo, kad „savivalda suponuoja tam tikrą veiklos laisvę ir savarankiškumą, nepriklausomumą nuo valstybės valdžios institucijų. Tačiau ši laisvė nėra beribė, o savarankiškumas nereiškia galimybės ignoruoti valstybės interesus“. Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 123 straipsnio 4 dalį, įstatymo numatytais atvejais ir tvarka savivaldybės teritorijoje Seimas gali laikinai įvesti tiesioginį valdymą, ši teisė, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo doktriną¹ yra neginčytina; Lietuvos Respublikos tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje įstatymo 2 straipsnio 2 dalies 2 punkte nustatyta, kad tiesioginis valdymas savivaldybės teritorijoje gali būti įvedamas Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu, jeigu savivaldybės taryba per Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme nustatytą laiką nepaskiria mero pavaduotojo (pavaduotojų), savivaldybės administracijos direktoriaus, savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo (pavaduotojų). Pagal Vietos savivaldos įstatymo 11 straipsnio 6 dalį (redakcija, galiojusi iki 2021 m. sausio 1 d.), jeigu savivaldybės administracijos direktorius atleidžiamas iš pareigų prieš terminą, per du mėnesius nuo jo atleidimo iš pareigų dienos savivaldybės taryba turi paskirti savivaldybės administracijos direktorių. Kalvarijos savivaldybės tarybos 2022 m. vasario 17 d. sprendimu Nr. T-1(1.5E) „Dėl Kalvarijos savivaldybės administracijos direktoriaus atleidimo iš pareigų prieš terminą, praradus Kalvarijos savivaldybės tarybos pasitikėjimą“ Kalvarijos savivaldybės administracijos direktorius atleistas iš pareigų. Iki 2022 m. balandžio 29 d. Kalvarijos savivaldybės taryba administracijos direktoriaus nepaskyrė. Įvertinus Vyriausybės atstovų įstaigos Vyriausybės atstovo Kauno ir Marijampolės apskrityse pateiktą informaciją, sprendina, kad Kalvarijos savivaldybės tarybos veikloje nesant politinio konsensuso ir galimybių per Vietos savivaldos įstatyme nustatytą terminą priimti būtinus sprendimus ir paskirti administracijos direktorių, atsirado Tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje įstatymo 2 straipsnio 2 dalies 2 punkte numatytas pagrindas įvesti tiesioginį valdymą Kalvarijos savivaldybės teritorijoje.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2002 m. gruodžio 24 d., 2003 m. kovo 17 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimuose yra konstatavęs, kad savivaldybių institucijos yra sudaromos

tam, kad būtų realizuoti savivaldybės interesai, tiesiogiai įgyvendinami įstatymai, Vyriausybės bei savivaldybės tarybos sprendimai. Vietos savivaldos teisė negali būti įgyvendinama tik iš dalies, nesudarant privalomų nuolatinių savivaldybės institucijų, bet paskiriant asmenį, savivaldybės vykdomosios institucijos funkcijas vykdantį *ad hoc*. Kaip teigia E. Šileikis, šią teisę įgyvendinantys savivaldybės taryba ir meras negali piktnaudžiauti ir veikti ne pagal Konstitucijos laiduojamos vietos savivaldos teisės paskirtį, t. y., veikti ne siekiant tenkinti juos išrinkusių gyventojų interesus, bet tenkinant savo ambicijas ir tuo sukeliant politinę obstrukciją. Tokia situacija pažeidžia ir vietos bendruomenės, ir valstybės interesus, nes Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad „Valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“.

2. Projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Projekto iniciatorius ir rengėjas – Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami projekte aptarti teisiniai santykiai

Kalvarijos savivaldybės tarybos 2022 m. vasario 17 d. sprendimu Nr. T-1(1.5E) „Dėl Kalvarijos savivaldybės administracijos direktoriaus atleidimo iš pareigų prieš terminą, praradus Kalvarijos savivaldybės tarybos pasitikėjimą“ Kalvarijos savivaldybės administracijos direktorius buvo atleistas iš pareigų. Iki šiol Kalvarijos savivaldybės taryba nėra paskyrusi administracijos direktoriaus.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Savivaldybės tarybai neįgyvendinant Konstitucijos laiduojamos vietos savivaldos teisės Konstitucija numato teisinius padarinius – nesant savivaldybės tarybos ir mero gebėjimo veikti vietos bendruomenės interesais, tų interesų užtikrinimą garantuos valstybė, laikinai įvesdama tiesioginį valdymą konkrečiame valstybės teritorijos administraciniame vienetė – Kalvarijos savivaldybėje.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jų rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Laikinai įvedus tiesioginį valdymą Kalvarijos savivaldybės teritorijoje būtų ribojama Konstitucinė savivaldos teisė, tačiau tai yra būtina siekiant užtikrinti savivaldybės gyventojų

¹ Žr. pvz. 2000 m. birželio 13 d. nutarimą.

poreikius.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijoje, atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo oficialioje konstitucinėje doktrinoje pateiktus Konstitucijos 120 straipsnio 2 dalies aiškinimus, ne kartą pažymėta, kad savivaldos institucijų veiklos laisvės ir savarankiškumo principas negali būti suabsoliutintas, juo negali būti pateisinamas vietos savivaldos institucijų nesilaikymas įstatymų reikalavimų, įstatymų suteiktos kompetencijos nepaisymas, ar įstatymais priskirtų funkcijų neatlikimas. Vietos savivaldos institucijų veikloje turi būti paisoma visų Vietos savivaldos įstatyme įtvirtintų pagrindinių vietos savivaldos principų, tame tarpe, teisėtumo principo, nustatančio, kad savivaldybės institucijų ir kitų savivaldybės viešojo administravimo subjektų veikla ir visais jų veiklos klausimais priimti sprendimai turi atitikti įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimus.

Tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje įvedimas užtikrins tinkamą savivaldos teisės įgyvendinimą, savivaldybei priskirtų funkcijų vykdymą bei vietos gyventojų poreikius ir viešuosius interesus.

6. Kokią įtaką priimtas teisės aktas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas Seimo nutarimas neturės įtakos korupcijai ir kriminogeninei situacijai.

7. Kaip teisės akto įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimtas Seimo nutarimas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jų plėtrai.

8. Ar teisės akto projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Teisės akto įtraukimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Įgyvendinant Seimo nutarimą įstatymų keisti nereikės.

10. Ar projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Naujų sąvokų neįvedama.

11. Ar projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu projektui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus Seimo nutarimą Lietuvos Respublikos Vyriausybė turės priimti įgyvendinamuosius teisės aktus – paskirti Vyriausybės įgaliotinį ir jo pavaduotoją, nustatyti jiems darbo užmokestį. Prireikus Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir (ar) Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotinis Kalvarijos savivaldybės teritorijoje turės priimti ir kitus reikalingus su tinkamu laikino tiesioginio valdymo Kalvarijos savivaldybės teritorijoje užtikrinimu susijusius organizacinius ir kitus teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks Nutarimui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje įstatymo 5 straipsnyje numatyta, kad iki tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje įvedimo patvirtintas savivaldybės biudžetas vykdomas nustatyta tvarka. Vyriausybės įgaliotinis prireikus gali keisti savivaldybės biudžetą.

Tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad Vyriausybės įgaliotinis ir Vyriausybės įgaliotinio pavaduotojas (pavaduotojai) yra Vyriausybės skiriami politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 1 priedu, Vyriausybės įgaliotinio pareigybė priklauso 4 tarnautojų grupei, o Vyriausybės įgaliotinio pavaduotojas – 5 grupei. Atsižvelgiant į tai, Vyriausybės įgaliotinio darbo užmokestis sudarytų 3221,8 Eur – 3439 Eur per mėnesį, o Vyriausybės įgaliotinio pavaduotojo 2081,5 – 3348,5 Eur per mėnesį.

14. Projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Vyriausybės atstovo Kauno ir Marijampolės apskrityse vertinimu Kalvarijos savivaldybėje atsirado Lietuvos Respublikos laikino tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje įstatymo 2 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytos aplinkybės.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Projektui įtraukti į kompiuterinę sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*: „tiesioginis valdymas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
